

## IN MEMORIAM

**Bástyai Lóránt**

1910–1993

A ragadozó madarak, a solymászat nemzetközi hírű szakértője *Bástyai (Holtzer) Lóránt* Szegeden született. A természet szeretetét édesapjától örökölhette, aki szenvedélyes vadász volt. Gyakran elkísérte, de a vadont járva inkább az állatok életét figyelte, mint vadászott.

A család később Budapestre költözött. Az Agrártudományi Egyetemre iratkozott be, ahol hamarosan az érdeklődése egyre inkább a vadon élő madarak, főként a ragadozó madarak felé irányult. Ebben az időszakban egy gazdag angol hölgy *Mrs. Mac-Line* indiai solymászokkal bemutatókat tartott Gödöllőn, akikkel valószínűleg *Bástyai* is találkozott, hogy egész életére elkötelezettje legyen ennek a sportszervedélynek.

1937-ben részt vett a *Deutscher Falkenorden (Német Súlyomrend)* berlini nemzetközi találkozóján, aminek hatására hozzálátott az első magyar solymászegyesület megszervezéséhez. Ebben olyan neves személyiségek is támogatták, mint *Nemeskéri Kiss Géza, Nádler Herbert, Lelovich György*.

A második világháború, amelyben négy nehéz évet szolgált a magyar hadseregben, azonban kérészetlétűvé tette tervei megvalósítását.

1945 nyarától már ismét egy ragadozó madár kísérleti telep létrehozásán fáradozott, amelynek célja a hazai ragadozó madarakkal kapcsolatos tudományos kutatások végzése volt. *Dr. Tildy Zoltán, dr. Szederjei Ákos* és *dr. Hauer Lajos* támogatásával először Fegyverneken, majd 1948-tól Gödöllőn valósult meg az *Erdészeti Tudományos Intézet Ragadozómadár-kísérleti Telepe*. Sokan megfordultak itt: kutatók, vadászok, solymászok, filmesek és persze látogatók is. Olyan személyiségek írták be nevüket a telep történetébe, mint *dr. Homoki Nagy István, Jilly Bertalan, dr. Montágh András, dr. Nagy Endre, Szigethy Kálmán*.

Akkoriban kezdték felismerni a biológiai védekezés jelentőségét a mezőgazdaságban. Megragadta a lehetőséget és kezdeményezésére néhány alföldi állami gazdaságban bevezették az idomított ragadozó madarakkal való védekezést a halastavak vámszedői ellen. Ebben a munkában személyesen is részt vállalt, mint a nagykunsági telep vezetője, Pusztataksony, Abádszalók környéki tavak halállományának védelmében.

Később a Budapesti Állat- és Növénykert Madárosztályának vezetőjeként gyakran látható volt kedvence, a Bátor névre hallgató szirti sas társaságában. Ezt a madarat sokan megismerhették a „*Gyöngyvirágtól lombhullásig*” című *Homoki Nagy István* filmben.



1957-ben édesanyja súlyos betegsége miatt Angliába, Stratford-Upon-Avonba utazott, aki azonban rövidesen elhunyt és ő végleg Angliát választotta második hazájának.

A *Chester Zoo*-ban, majd a Slimbridge-i szárnyasvad-mentő telepen dolgozott, később a Newport Múzeum munkatársává vált. Kezdetben preparátor, utóbb részlegvezető lett. Hivatásos solymászként a *Wels Mountain Zoo*-ban, Colwyn Bay-ban találta meg igazi hivatását.

Nagy szervezőképességét külföldön is kamatoztatta, 1960-ban létrehozta a *Wels Hawking Clubot*, amelynek *Lorant de Bastyai* haláláig elnöke volt.

Az utóbbi évtizedekben Leamington Spaban (Velszben) élt nejével *Nancyval*.

Nemzetközi hírű, elismert ragadozó madár specialista és solymász volt, tagja számtalan klubnak, egyesületnek, nemzetközi szövetségnek, mint pl. a brit, az észak-amerikai, az osztrák, francia, német, ausztrál stb. szervezeteknek és tiszteletbeli tagja a *Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Solymász Szakosztályának* is.

Mintegy negyven kiadványa, könyve jelent meg főleg Angliában. Hazai legismertebb könyve az ötvenes évek végén megjelent „*Vadmadárból vadászmadár*”. Több cikke jelent meg főként angol lapokban, de olvashatók írásai a *Nimród vadászújság* utóbbi évfolyamaiban is.

Kiváló tehetség volt a szervezésben, kapcsolattartásban, levelezésben. Ennek köszönhetően nagyon sok barátja volt a világ minden táján. Magyarországi kapcsolatai különösen fontosak voltak számára, hiszen szívében mindig magyarnak tartotta magát. Ahol lehetett, jó hírért keltette hazánknak és ha segítségre volt szükség, rá mindig lehetett számítani.

Hosszú külföldi távollét után az utóbbi években néhányszor hazalátogathatott, de ezek az utazások romló egészségi állapota miatt egyre nehezebbek lettek... és maradt a levelezés. Utolsó nekem írt levelét ezzel fejezte be: „Mielőbbi válaszod várva szeretettel öllek a régi barátsággal: Lóránt bátyád” ...és a választ már nem volt hová küldeni...

Halálával kiemelkedő egyéniséget, kiváló szakembert, magyarságára mindig büszke, segítőkész, melegszívű, igaz barátot veszítettünk el. Emlékét örökre megőrizzük.

Duhay Gábor

### **Galántai Lelovich György**

(1913. július 7.–1993. október 19.)

Madarász, solymász, állatidomár, természetbúvár volt egyszemélyben. Napjainkban valószínűleg elismert etológus vagy vadbiológus lenne, aki kiválóan ismeri környezetét, a természetet, a vadon élő állatok viselkedését.

Fegyverneken született. Három fiútestvér közül ő volt a legidősebb. Szülei a 350 hold földjükhöz még 3000 holdat béreltek, s azon gazdálkodtak. Már gyermekkorában ösztönösen figyelte, szenvedélyesen kutatta a családi birtokhoz kapcsolódó Tisza-partot és a környék pusztáinak madárvilágát.



Lóháton járt madarászni, elsősorban a ragadozó madarak érdekelték. Megfigyeléseiről feljegyzéseket készített, publikált és kiterjedt levelezést folytatott. Célja az volt, hogy minél jobban megismerje a hazai állatvilágot. Miután 1936-ban elvégezte a debreceni Mezőgazdasági Akadémiát, gróf Károlyi Gyula nagybirtokoshoz szegődött egy évre, hogy szakmai tudását bővítse. Ezután visszatért Fegyvernekre, ahol átvette gazdaságuk irányítását, s egyben újult erővel folytatta madártani megfigyeléseit. Ekkor kötött örök barátságot Vasvári Miklóssal. Kora hivatásos természetvédőivel, madarászai-val munkakapcsolatban volt, elismerték szakmai hozzáértését, elhivatottságát. Kiemelkedő madártani megfigyeléseiért a Magyar Királyi Madártani Intézet igazgatójának, Vönöczky Schenk Jakabnak a kezdeményezésére 1942. április 20-án rendes megfigyelői oklevéllel jutalmazták. Ez időben a Nimród vadászújság hasábjain rendszeresen megjelentek fegyverneki madártani beszámolóik, a kor szokásainak megfelelően. A túzok-róka kérdésre és általában a túzokvédelem problémáira első között hívta fel a figyelmet. Lehetőségéhez mérten gyógyította a kézre került sérült madarakat.

A második világháborúban a Don-kanyart is megjárta, később Magyarországon kapott lövéses sérüléssel került Bécsbe, ahonnan gyalog indult haza.

1940–47 között dr. Homoki Nagy István „Szárnyas vadászmesterek” c. könyvének felvételeinél segédkezik idomított madaraival. A háború után dr. Homoki Nagy István, dr. Szederjei Ákos és ifj. dr. Tildy Zoltán segítségével a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek Központi Igazgatóságának (MÁLERD) támogatásával Fegyverneken létrehozta egy állami ragadozómadár-kísérleti állomást, ahol Lelovich Györgyöt és Bástyai Lórántot, mint vadászati telepvezetőket alkalmazták. A telepen dolgozott még Böheim József és Böheim Mihály, és gyakori vendég volt Szigethy Kálmán. Számos szakember, politikus és diák tekintette meg a Tisza-parti ligeterdőben megépített telepet, ahol alkalmanként 150–200 madarat is idomítottak.

Telepüket 1939-ben az akkor megalakult ERTI keretein belül Gödöllőre helyezték át, ahová Gyuri bácsi segítségre szoruló idős édesanyja miatt már nem akart menni, de Fegyverneken dr. Homoki Nagy István és Kollányi Ágoston Kossuth-díjas rendezők kérésére továbbra is különféle állatokat idomított. Az ekkor készült filmek (*Egy kerecsensólyom története*, *Vadvízország*, *Gyöngyvirágtól lombhullásig*, *Kati és a vadmacska*, *Vadak az árban*) nagy sikert arattak s ehhez a sikerhez jelentős részben hozzájárultak a Fegyverneken idomított állatok. Gyuri bácsit kollégái az állatidomítás őstehetségeként emlegették.

Miután birtokuk egy részét elvették, kísérletképpen Tusnádi Győzővel közösen idomított ragadozó madarakat alkalmaztak a halastavi halevő madarak ellen. Módszerüket a Földművelésügyi Minisztérium elfogadta, engedélyezték, így 1953–56 között a Hortobágyi Állami Gazdaság Ohat-Pusztakócsi törzsállat tenyésztő telepén hivatásos solymászként dolgozott kiváló segítőtársával, Böheim Józseffel, aki míg Gyuri bácsi ismét természetfilmeknél segédkezett, egyedül is szakszerűen elvégezte a rá háruló feladatokat. Tusnádi Győző egyetemista éveiben továbbra is gyakori vendég volt a hortobágyi solymász telepen, diplomamunkáját is e témakörből írta, Gyuri bácsi hortobágyi megfigyelési adatait az *Aquilában* publikálta.



Maradék gyümölcsösüket, házuk egy részét 1956-ban elvették. A megmaradt épületrészből egy kisméretű falusi házat alakítottak ki maguknak, melynek falára Gyuri bácsi színes hortobágyi solymászfeliratokat festett.

1957 februárjában lakásáról rendőrök politikai okokra hivatkozva elhurcolták először Debrecenbe, majd a kerepestarcsai fogolytáborba, ahonnan támogatói közbenjárására októberben haza engedték. Ezután még évekig rendőri felügyelet, megfigyelés alatt állt. 1961-től a *Fegyverneki Vörös Csillag Termelőszövetkezet*nél telepvezetőként dolgozott, ahonnan kikérővel 1964. május 11–szeptember 15-ig az akkor néhány éve megalakult *Veszprémi Kittenberger Kálmán Vadaspark*nál alkalmazták, mint szakértőt. Miután Veszprémből hazatért, megszűnt az állami állása, ezért iparendélyt váltott, Trabantjával járta az állami gazdaságokat, ahol idomított vadászgöreyekkel, kutyákkal irtotta az elszaporodott patkányokat.

Madaraival, lovával rendszeresen részt vett az országos mezőgazdasági kiállítások keretén belül rendezett solymász bemutatókon. 1964-ben Kopenhagenben megtartott *Nemzetközi Mezőgazdasági Kiállításra* hazánkbeli kiutazó delegáció programjának szerves része volt az idomított ragadozó madarak bemutatója, aminek szervezését Gyuri bácsi és *Kálló Ferenc* vállalta.

Kiemelkedő és meghatározó egyénisége volt a hazai solymásztársadalomnak. Folyamatosan tagja, tisztségviselője volt az egymást követő solymász szervezeteknek. Számos solymászati témájú cikke, kézírata, könyve, festménye jelent meg itthon és külföldön egyaránt, eredményeit nemzetközileg is elismerték. Szenvedélyesen szerette a lovakat, sólymokat. (Állítólag Debrecenben van egy városi érdekességeket tartalmazó könyv, amibe feljegyezték, hogy Gyuri bácsi Debrecenbe ment lóháton, s onnét fogadásból vissza, hazaküldte lovát. Lova rajta kívül másnak nem állt meg és hazament.)

Alapító tagja volt a *Magyar Madártani Egyesület*nek (ma *Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület*). Az *MME Solymász Szakosztály*ának 1990 őszi taggyűlésén a Solymászatért kitüntetését elsőként, egyidőben Gyuri bácsinak és az éppen hazalátogató *Bástyai Lóránt*nak adományozták.

Nyugdíjas korában tengeri malacokat tenyésztett, abból tartotta el magát. A természethez közel élő emberként halálos betegségét az elmúlás gondolatát megértő békével tűrte. Szellemi frissességét élete utolsó perceiben is megőrizte, nyugodt volt, pedig tudta, hogy el kell mennie. Sérült madarait a hortobágyi repatriáló telepre küldte, felszerelését, emlékiratait, levelezését a *Mátra Múzeumnak* ajándékozta. Életének egyik utolsó kívánsága az volt, hogy még egyszer elmehessen a Hortobágyra, ahol meglátogatta ismerőseit, elbúcsúzott a pusztától.

Madarásztársadalmunk példamutató egyénisége ment el közülünk. Széreny egyszerű, nyíltszívű, barátsága tiszteletre kötelez. Emlékét megőrizzük.

*Bagyura János*



## Dr. Richnovszky Andor

(Szombathely, 1932. VII. 8.–Szeged, 1993. VII. 28.)

Elemi és gimnáziumi tanulmányait szülővárosában, a tudományegyetem biológia–kémia tanári szakot Szegeden végezte. Már egyetemista korában *dr. Horváth Andor* egyetemi docens malakológiai speciálkollégiumát hallgatta. Egyetemi doktori szigorlatát is malakológiai témából írta. Gimnáziumi biológus tanárként rövid ideig Nyíregyházán és Bácsalmáson, majd Baján a *Herman Ottó Középiskolai Diákokthoz* igazgatójaként, s az utolsó másfél évtizedben a bajai *Eötvös József Tanítóképző Főiskolán*, mint főigazgató-helyettes működött.

1977-ben védte meg kandidátusi disszertációját: „*A magyarországi Duna-szakasz Mollusca-faunájának ökológiája és rendszertana*” címmel. Bár malakológus volt, de mint biológus, a madártan iránt is nagy érdeklődést tanúsított. A *Magyar Madártani Egyesület*nek is tagja volt. Így kerültünk barátságba! Meghívott előadónak *Herman Ottó* munkásságáról előadást tartani. Kiváló német nyelvtudását, mint idegenvezető is kamatoztatta. Ha külföldön járt, művészet iránti érdeklődését gazdagította a múzeumok látogatásával. Németországból a Kötheni Múzeum *Johann Friedrich Neumann* kitűnő ornitológus emlékkiállítására alkalmából kiadott képeslap gyűjteményt küldött ajándékba részemre. Ugyancsak Németországban vette meg számomra *Günther Trommer: Greifvögel* c. kitűnő könyvét. Sopronban járva felhívta figyelmemet az ottani antikváriumban még található régebbi *Aquila* évkönyvek vételére. Rendszeresen megküldte a Helsinkiből kapott madártani szakfolyóiratokat, nevezetesen: az *Ornis Fennica-t*, *Fieldiana-t*, *Acta Zoologica-t*, *Fennica Ornist*, *Scandinavica-t*, valamint a koppenhágai kiadványt, a *Holarctic Ecology-t*.

Kiváló szervező is volt. Nagy szerepe volt az 1983-ban Budapesten megrendezett *VIII. Malakológiai Világkongresszus* megszervezésében. Ő szervezte meg 1989-ben Baján a malakológiai kongresszust. Ezen alkalommal kirándulást tehattünk a Császártöltés határában levő löszpart és tőzegtelep megtekintésére. Itt mutathattam meg az angol *J. Fryernek* és a cseh *Flasernek* a remek gyurgyalag-telepet. Az angol szakember – akinek ez kuriózum volt – nem győzte fotózni a gyönyörű madarakat!

Madártani-bromatológiai témából kikérte szakvéleményünket: *dr. Keve András*tól, *Kiss János Botond*tól, *dr. Sterbetz István*tól és jómagamtól is. Még egy *Búvárban* megjelent madártani témájú rejtvény megfejtés miatt is felhívott telefonon! A madarak csiga- és kagyló tápláléka témából mind a *Soosiana*, mind az *Aquila* szakfolyóiratokban rendszeresen jelentek meg közös dolgozataink 1974-től: *Kiss János Botond–dr. Rékási János–dr. Richnovszky Andor* hármas szerzői feldolgozásban.

Életében, mint a *Soosiana* főszerkesztője, húsz évfolyamot jelentetett meg nagy anyagi gondok közepette is. *Dr. Kovács Gyulával* hármasban feldolgoztuk a *Pannonhalmi Arborétum* csigafaunáját, amelyet a *Pannonhalmi Főiskolai Évkönyvben*, valamint a *Soosiana* szakfolyóiratban jelentettünk meg. Ő dol-



gozta fel a *Pannonhalmi Bencés Gimnázium* múlt századi nagy értékű *Mollusca*-gyűjteményét is. Sajnos, tollban maradt a feldolgozás eredménye. Már nagybetegen nézte át szakmai szempontból az *Aquila*-nak leadott, de sajnos az ő számára már posztumusz munkát: „*Adatok a Duna-deltában (Románia) gyűjtött madarak puhatestű (Mollusca) táplálkozásához*” címmel. Egy 1984-ben küldött fotóját, amelyen egy tengeri kagylót tart kezében, s a fénykép hátuljára egy mászó csigát rajzolt, nagy becsben tartva őrzöm, amíg élek!

Halálával lezárult egy gazdag életút. Feleségét, aki szintén biológiai gimnáziumi tanár volt, két évvel korábban veszítette el. *Dr. Richnovszky Andor* tanári, valamint tudományos tevékenységének köszönhetően tanítványai, barátai és tisztelői emlékezetében tovább él mindig segítőkész, emberséges, természet- és művészszerető, szeretetre méltó, jókedélyű egyénisége. Megbecsülés és tisztelet övezte a malakológusok körében, de a magyar ornitológusok számára is fájdalmas veszteség. Tudományos munkásságának hagyatékát kegyelettel megőrizzük. A szegedi klinikán hunyt el szívműtéte után. Búcsúzom tőle *Omar Khajján* költő „*Rubáijátjának*” soraival:

„Élet és Halál közt dús gyümölcsbe ért  
lelkem ágában sok fanyar Miért,  
csak az Ember marad örök titok:  
Miért él, ha meghal?  
S miért hal meg, ha élt?”

Isten veled Bandi!

*Dr. Rékási József*

### **Dr. Tildy Zoltán**

(1917–1994)

Eredetileg jogász volt, a Budapesti Tudományegyetemen 1938-ban szerzett diplomát. A vadászat, a madárszeretet és a természetfényképezés szenvedélye vezette el a természetvédő hivatáshoz, amelyben érdemei elévülhetetlenek.

A második világháború befejeztével mérhetetlen nehézségek közepette indult meg a lerombolt Magyarország újraélése. A gazdasági gondok a tudományos és kulturális érdekeltségeket háttérbeszorították, ilyen körülmények között reménytelennek tűnt az akkor még alig néhány hazai természetvédelmi terület sorsa is. Tetézte ezt az államigazgatási rendezetlenség, a természet ügye sem megfelelő jogi, sem pedig gazdasági háttérrel nem rendelkezett.

A nem remélt fordulat 1946-ban következett be, amikor a köztársasági elnök fiát, *ifj. dr. Tildy Zoltánt* nevezték ki a *Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek* elnök-igazgatójává. *Tildy Zoltán* élve apjának legfelsőbb szintű támogatásával, ebben a minőségben gyors eredményekkel kezdte el a magyar



természetvédelem újrászervezését. *Madártani Intézet*ünkkel kezdettől fogva szorosán együttműködve gondoskodott a védett területek státuszának rendezéséről, kijelölte azok természetvédelmi kezelőit, széles lehetőségeket biztosított a védelem gyakorlatát segítő-ellenőrző tudományos felügyeletnek, és a kezdeti szerény lehetőségekkel bővítette a rezervátumok hálózatát. 1950–62 időközében az *Országos Természetvédelmi Tanács* főtitkári tisztségét tölti be.

1961 a magyar természetvédelem történetében sorsforduló. Ekkor született meg az arról első ízben önállóan rendelkező jogszabály. Ez az 1962. évtől életbe lépő törvényerejű rendelet hozta létre az *Országos Természetvédelmi Hivatalt* (az OTvH-t). A világon ez volt az első olyan főhatóság, amely a természetvédelem irányítását önállóan, közvetlenül a kormánynak alárendelten látta el! Az OTvH-nak az azt megalkotó *Tildy Zoltán* lett az elnöke, nyugdíjba vonulásáig.

Az OTvH megalakulása után a természetvédelem tudományos és hatósági irányítása mindinkább a folyvást bővülő munkatársi gárdára hárult. Közöttük a *Madártani Intézet*re is, amely 1964-től olvadt az országos természetvédelmi főhatóság szervezetébe. *Tildy Zoltán* pedig a szépség szolgálatára fordít egyre több időt. Fotós könyvei, természetfilmjei, kiállításai missziót töltek be, a természet szeretetének csodálatán iparkodott velük a nagyközönséget megnyerni. Ez a szemléletformáló munkássága nem kíván bővebb magyarázatot. Egy hullott levéltől a szarvasbikáig a természet apraja-nagyja foglalkoztatta, de elsősorban mégis madarász volt. A *Balázs Béla*-díjas, érdemes művész képei azonban nem csupán gyönyörködtettek, a magatartáskutatás számára is megbecsült dokumentumok.

Nyugdíjazása után Szegedre költözött, a Fehér-tó közelébe, ahol természetvédő munkásságát kezdte. Mi is elsősorban erre az időszakára emlékezünk. Tisztelegve, főhajtással, sohasem feledve, hogy a háborúsújtotta országunk természetvédelmének ő volt a felébresztője.

*Dr. Sterbetz István*